ego

Mörder witzeln über Schüsse auf ein Kind
Kriegspropaganda
VERSCHUIVING naar
Het Vrije Volk
Sockarno dreigt met grote actie van strijdmacht
LE FIGARO
NIEUWE ROTTERDAMSE COURANT
SOS der Gartenzwerge
Wir suchen eine Frau!
Haagsch Dagblad
LAOS JUIST VOORBEELD
VADERLAND
HET PAROOL

ego

Maandblad van en voor jongeren, uitgegeven door het
HUMANISTISCH THUISFRONT,
1e jaargang no. 4 — augustus '62

Redactie-secretaris:
C. Das.
Lothariuslaan 70, Bussum

Redactie:
Jan Brouwer,
Kitty van der Hage-Rens,
Jan Dassen,
Rudi Jans,
Rob van Kamp.

Abonnementsprijs *f* 4,— per jaar voor niet-militairen beneden 25 jaar;
f 6,— per jaar voor boven-25-jarigen.

Losse nummers 50 cent

Militairen ontvangen het blad op aanvraag zonder betaling.

Administratie-adres voor betalende abonnees en advertenties:
Uitgeverij Buytenveldert,
Wildernislaan 35, Apeldoorn.
Postgiro 1024035.

Bank: Amsterdamse Bank, bijkantoor Apeldoorn.

Administratie-adres voor militaire abonnementen:
Humanistisch Thuisfront,
Lothariuslaan 70, Bussum.

Bij de voorplaat:
Daar hangt dan de hele wereld tegen de muur met zijn OAS, zijn ex-SS'ers, zijn moordenaars, zijn Laos, zijn verschuivingen naar links, zijn verschuivingen naar rechts. Hangen laten, dacht het meisje in het zwart, draaide de wereld in drukinkt de nek toe en keek de vrije ruimte in, toen Tom Weerheym deze foto maakte.
Het leek ons een goede vakantiehouding en daarom staat er in de ruimte naast deze kolom dit keer geen hoofdartikel, maar zo maar gewoon een betoogje.
Volgende maand, na de vakanties, gaan we weer ernstig worden op deze pagina.

Dope en jazz, een eenheid

De laatste tijd besteedt de pers vrij veel aandacht aan de problemen rond het gebruik van verdovende middelen. Dit valt slechts toe te juichen voor zover men zich beperkt tot voorlichting en waarschuwingen. Voor een bepaald soort journalistiek echter is de juistheid van berichten of theorieën van ondergeschikt belang, wanneer ze maar overeenkomen met de mening die men bij het publiek veronderstelt of tracht te vormen.

Zo hebben we kort geleden het onzinnige bericht kunnen lezen, dat China op grote schaal heroïne naar de Verenigde Staten zou smokkelen om op die manier de Amerikanen te gronde te richten. Verder wordt in een deel van de Nederlandse pers vaak beweerd, dat de Surinamers in ons land schuldig zouden zijn aan het toenemende marihuanagebruik, en door dit soort berichten telkens weer te herhalen, bereikt men dat het publiek er ten slotte geloof aan gaat hechten. Op dezelfde wijze tracht men het publiek ervan te overtuigen dat jazz en verdovende middelen altijd samengaan.

In hoeverre dit standpunt, dat de jazz in diskrediet brengt, juist is, willen we in dit artikel onderzoeken.

Het valt niet te ontkennen dat een **minderheid** van de jazzmusici verdovende middelen gebruikt en dat zelfs zeer grote letterlijk het slachtoffer van hun verslaving zijn geworden. Wanneer men in beschouwingen over dit probleem de oorzaken er van tracht aan te geven, hult men zich gewoonlijk in vaagheden; in een artikel over Bud Powell in een vorig nummer van Ego had André van der Louw het bij voorbeeld over: '... de driftige kermis van de jazz met nachtclubs, slopende tournees langs plaatsen waarvan de musici de namen niet weten, de spanningen van de volledige inzet, telkens weer, ...' Van der Louw ziet dus als een der oorzaken een gebrek aan aardrijkskundige kennis onder de jazzmusici.

Wij zoeken de oorzaken eerder in het milieu waaruit de jazzmensen voortkomen. De negermusici, nog altijd de belangrijkste groep, zijn voor het merendeel opgegroeid in sloppen waar ook nu nog ellendige toestanden heersen, voornamelijk als gevolg van de rassendiscriminatie. In deze omgeving vinden misdadigheid, alcoholisme en verslaving aan dope een goede voedingsbodem. Zo kan het voorkomen dat een jongen al een 'addict' is voordat hij zelfs maar het plan heeft jazzmusicus te worden. Een voorbeeld hiervan vormt Charlie Parker, die op twaalfjarige leeftijd marihuana begon te roken en die in 1935, toen hij vijftien was, met heroïne kennis maakte.

De belangrijkste oorzaak ligt dus niet in de jazzmuziek, maar in sociale misstanden, waaraan de negers in elk geval géén schuld hebben.

Vóór mij nu verweten wordt, dat ik generaliseer, wil ik stellen dat een klein deel van de negerbevolking van de Verenigde Staten in behoorlijke omstandigheden leeft. Een neger uit dat milieu zal er echter niet gauw toe overgaan om jazz als zijn beroep te kiezen en daarmee de door zijn ouders zo moeizaam verworven status op te geven.

Als hij muzikaal is, zal hij meestal de klassieke richting kiezen. Daarentegen zijn er voor een neger die zich uit de sloppen wil opwerken, slechts een zeer beperkt aantal mogelijkheden; de belangrijkste zijn sport (boksen of basketball), show-business en jazz.

Uit het voorgaande zal duidelijk zijn, dat de Amerikaanse overheid medeschuldig is aan het dope-probleem door haar veel te zwakke maatregelen tegen de rassendiscriminatie, die de voorwaarden voor de verslaving schept. Het zou nu in elk geval haar taak moeten zijn de dope-addicts zoveel mogelijk te genezen, en te voorkomen dat zij opnieuw verslaafd raken.

De praktijk is echter, dat deze mensen niet als patiënten of slachtoffers worden behandeld, maaar als misdadigers. Zij worden in de regel tot langdurige gevangenisstraffen veroordeeld, die weliswaar met ontwenningskuren gecombineerd worden, maar die natuurlijk een zeer slechte invloed op de delinquenten hebben; men leze hierover bij voorbeeld Billie Holidays autobiografie 'Lady sings the blues'. Wanneer zij dan, soms na jaren, worden vrijgelaten, zijn de musici onder hen in de regel hun werkvergunning kwijt. Daar zij deze niet zonder meer terugkrijgen, zullen ze er in hun wanhoop vaak toe komen opnieuw dope te gaan gebruiken, wat hen dan weer met de justitie in aanraking brengt. Thelonious Monk heeft in dit opzicht een ware lijdensweg doorlopen.

Ik hoop dat uit dit artikel duidelijk is geworden dat de oorzaken van het dopegebruik onder jazzmensen niet liggen in de muziek die zij spelen. Een doelmatige bestrijding van dit grote kwaad zou moeten beginnen met het radicaal opheffen van sociale misstanden en het doorvoeren van veranderingen in de Amerikaanse wetgeving.

BERT VUIJSJE

Katwijkse zomerzotheid

Zomer, strand, alles licht. De mensen leven aan de buitenkant.

Onze namen in het zand, overspoeld door de golven. Want in zo'n zomer blijft toch niets dan de herinnering?
Een hond blaft tegen de golven.
Een vader blaft tegen zijn kinderen.
Een jongen en een meisje vrijen als een flirtende reclame voor cola.
Een nozempje en zijn nocea liggen op hun buik en luisteren naar hun transistorretje.
Een dame op leeftijd zit te zonnen in het zand. Zand glipt door de vingers van haar hand. De herinneringen van een oude vrouw zijn veel, maar toch niet belangrijk meer. De herinnering is de koestering.
Alles zit in flessen: limonade, zonnebrandolie, bier, benzine, het scheepje van de visser.
Ouwe vent met dikke buik en palmbeachshirt, is dat je dochter, die Venus in Tweka of je maîtresse? Het geeft niet, wat blijft is de herinnering.
Matrozen lopen op blote voeten, met kragen en witte petten.
Anschluss. Zum Glück. Laat-ie fijn wezen.
Ezeltje heen, ezeltje terug.
Speedboot op zee. Einsteigen bitte, meine Herrschaften. Kassa.
Misschien mogen de hele kleine kindertjes in Katwijk wel naakt lopen. Want kindertjes zijn overal eender. Kindertjes zijn goddank, overal kindertjes. Voor hen komt de herinnering pas later. Heel veel later.

Ze zijn nog niet geraffineerd. Nog niet verveeld. Nog niet geposeerd. En ... dat is heel belangrijk. Zij grijpen het geluk waar het ligt en niet pas 's avonds zoals die tarzan, die nou al loopt te loeren op een kluifje voor de soiree. Maar dat komt later.
Eerst nog de zoete douche, de venter aan zijn kraampje. Wir fahren nicht nach England, want me komme op de brommer. Uit Rotterdam en we strijke met de hele familie neer en we pakken alles uit, want me zijne een daggie uit.
Als iedereen zijn kadetjes zit te eten en ma de ranja in de bekertjes schenkt, dan zou je wel gaan vloeken, want kijk nou eens, het gaat donderen.
Nou moeten we alles weer inpakken ... en vlug.
Niks vergeten? Rennen naar de cafetaria.
O, mistig proza van het grote kindertal en poëzie van het gaaf geluk van jij en ik.
Want het regent nog niet, dat komt wel, maar wij zien het niet.
Jouw hoofd op mijn arm is voorlopig genoeg.
En als de eerste druppels je huid beroeren, veeg ik ze af, telkens weer.
En als het klettert, dan zijn we nat tot op onze huid. Dat is fijn en we zijn alleen op het strand. Alleen de hutjes, de stoeltjes en de tentjes kijken naar ons als we weglopen, niet naar het dorp, maar langs het strand, ons strand.
Daar schiet nog een late badgast in de kroeg. Het is vol. De mensen zijn nat, drijfnat. Koffie, grocjes, droogwrijven, vloeken, lalgesprekken en de kinderen weten het niet, zij weten niet wat zij met hun strandschopjes moeten doen.
Daarom jennen ze zo.
Hou je bek.
Moeder weet het wel. Kindje moet slapen.
Pa is droog van buiten. Van binnen niet.
Wie is die griet?
Ook de nozempjes zijn er.
Cola!
Was nun, wieder trocken?
Ma, hebbie nog droge sokken?
Dan naar buiten, boulevaardje kijken
nozempje kijken.
dochter verkopen
meid wat zie je der lekker uit.
Arm om vriendin, arm om vriendin, arm om vriendin. Zo lopen de meisjes van Katwijk te kijk. Ze giechelen, ze willen op de brommer.
Soms lukt het, soms lukt het niet. Dansen? Kom nou, in Katwijk?
Wij hebben de snorren, en achter het groene laken,
onze benen als gestreepte staken daaronder —
waken wij voor het zedenbederf
is dat effe erg
Daarom unser Zimmer mit Frühstuck verhuurd,
familie na familie achter de glazen
maar het duin is
de erotische akker.
Terug naar het strand, waar het begon
Nu geen zon
Een beetje nat, een beetje lief
Zie je ze gaan?
Er rest slechts de herinnering.

ERIK OSTIA

De hoogvlakten van Silezië

Op de Veluwe krijg je vuile voeten. Vooral als je op een stoffige zondag van Otterlo naar het museum Kröller-Müller moet lopen. En vooral ook als je het vertikt, zoals Els dat doet, om schoenen te dragen, maar zolen met een touwtje aanbindt.

We zijn vroeg en dwalen daarom een beetje. De voeten van Els worden steeds vuiler en als we bij het museum zijn, zie je niets meer van de huid, alleen nog maar zilveren nageltjes, waar hier en daar de lak een beetje afgebrokkeld is.

Tien voor een. Om een uur gaat het museum open. Van de weg af gezien is het een net museum met rijksgordijntjes voor de ramen.

—In de gymnastiekzaal hadden we ook van die gordijnen.

—Praat toch niet steeds over school.

En dan zijn we voorlopig uitgepraat en gaan maar zitten op een muurtje bij de ingang. Een eindje verder is ook zo'n muurtje en een echtpaar zit er te minnekozen.

—Leuke vrouw, zeg ik.

—Mooie man, zegt Els.

Het is warm. We kijken naar de wagens die voorbijkomen. Ze zitten allemaal vol: mannen in witte overhemden met opgestroopte mouwen en zonnejurkerige vrouwen. Het is immers zondag.

Een Cadillac, duidelijk een Cadillac, draait lief en discreet het voorplein op. Kereltje met petje huppelt er uit en opent met een zwaai, die hij van Cartouche moet hebben afgekeken, het portier. Eerst een glad briljongetje en dan moe.

Dan breekt de hel los. DE HEL BREEKT LOS.

Dan komt de horde. DE HORDE KOMT.

Autobussen: De IJlende Duif, Kaspar Winschell von Hannover.

Engelse schoolmeisjes: in het blauw, sproeten en een streepjesrok.

Engelse wijfjes: witte kreungezichten.

Amerikaanse jongens: millimeterkopje en strak in de heupen.

Hollandse vrouwen met manden en flessen.

Zwarte mannen met kelige stootspraak.

Duitsers met dochters, vrouwen en fototoestellen.

Duitser met korte broek, papbenen en een uitzinnig mooie dochter.

En allemaal het GROTE ZINNELIJKE BEGEREN OP HUN GEZICHTEN.

Ze rennen naar de ingang.

Het koele blanke museum gaat open. Een meisje begroet de morgen.

Met wringt, duwt, worstelt en komt binnen.

Aanval op de kassa.

Ik moet mijn fototoestel afgeven.

—Beachten Sie diese Nummer, zegt de afpakkert.

—Kröller-Müller, zegt Els zeer duidelijk en zeer Duits. De horde is los.

Eerst bekijken we het Chinees beeldenspel. Daar rent iedereen toch langs. Het zijn heel kleine beeldjes en ze zijn allemaal heel oud. Els probeert met haar vinger het ondoorgrondelijke kopje van Boeddha te doorgronden. Op het glas van de vitrine verschijnt een grijnzend gezichtje, waar Boeddha ondoorgrondelijk doorheen kijkt.

Twee klassieke, gladde naakten kijken op ons neer. Platte, brede buik en kuise boezem.

We gaan maar door. Het museum is te vol. Te vol met te goed geklede mensen, met te volgegeten kunstkenners. Ik wil alle Van Goghs wel bekijken, maar dan zonder het 'lovely'-gekir van Ann in mijn linkeroor en het eigenwijze 'kräftig gemahlt' van der Johann in mijn rechteroor.

Buiten de Van Gogh-zaaltjes hangt een visvrouw. Van Gogh schilderde die in zijn beginperiode, in zijn Haagse tijd. Het is een van zijn eerste olieverfstudies. Vincent durfde het schilderen met olieverf toen nog niet goed aan, bovendien had hij geen geld voor een schildersuitrusting. Men moest toch eerst goed leren tekenen en dan kon men immers pas met schilderen beginnen. Zijn broer Theo kwam echter naar Den Haag en kocht een uitrusting voor hem.

Naast ons staat een man met een 'kunst'gezicht interessant te doen.

—Ziet u het, zegt hij, duidelijk Van Gogh.

—Nee, mijnheer, ik zie het niet. Mag ik het toch mooi vinden?

We slaan alles over en gaan naar de beeldentuin.

Als je ook eens naar Kröller-Müller gaat, raad ik je aan de schilderijen en de andere dingen die in het museum staan, over te slaan. Je moet gewoon rechtdoor lopen, almaar rechtdoor en dan kom je vanzelf in de beeldentuin. Ik raad je aan: hol niet onmiddellijk de tuin in, maar ga gewoon eerst even zitten op het binnenplaatsje. Verbeeld je dan, dat het jouw tuin en jouw beelden zijn en weet dat de dag van jou is. Als je dat niet kunt, denk dan dat je op bezoek bent bij rijke, maar goede vrienden. Als je zo maar plomp verloren van het museum de tuin inrent, dan gaat het mis, dan zie je alleen maar een tuin met beelden.

Je moet dus gewoon even gaan zitten en een heleboel wegdenken. Probeer weg te denken dat Vincent van Gogh een rotleven gehad heeft. Het heeft zo weinig met zijn schilderijen te maken. Probeer weg te denken, dat de Italiaanse beeldhouwer Marino Marini bijna alleen maar paarden of paarden met ruiters maakt, omdat hij in de oorlog heeft moeten zien hoe tientallen paarden in een bergpas werden vermoord. Ze stierven in de afgrijselijkste houdingen. Probeer te vergeten hoe heel de horde door de tuin rent. Dat heel de horde precies weet, wat de kunstenaar ermee heeft bedoeld; dat heel de horde bij alles een oordeel heeft; dat heel de horde precies weet wat zij er zelf van vindt. Vergeet het, want beelden zijn er om mee te spelen.

Beelden spelen immers zelf ook, ze spelen met de ruimte. Beelden zijn schilderijen die van het vlakke doek zijn losgemaakt.

Ze zijn niet meer gebonden aan hoog en breed, aan de eerste en de tweede dimensie. Een schilderij moet de diepte, de derde dimensie suggereren en kan dan pas de vierde dimensie, het onzegbare oproepen. Een beeld is hoog, breed en diep en omdat het de derde dimensie al bezit, kan het spelen met de vierde: het onzegbare.

Ik raad je aan: ga dan eerst naar de vijver met het drijvende beeld van Marta Pan. Het is een zwaan, misschien is het een zwaan. De wind speelt ermee, een ademtocht en het drijft van je weg. Het keert zich om, het speelt met jou en het speelt met de ruimte. Geef er een duwtje tegen en het schrikt, het drijft van je af en als je later terugkomt, wuift het je toe van de overkant van de vijver.

Ga dan naar de baadster van Emilio Greco. Ze is slank op veulensbenen. Ze kijkt je aan over haar schouder. Ga mee, zegt ze, ga mee naar het water, het is warm, kom. Je geeft haar een hand, je gaat naar zee, je ziet hoe ze je aankijkt en je lacht. En als je uit zee komt, strijk je het wier uit haar haar. Je pakt je pijlenkoker en je boog

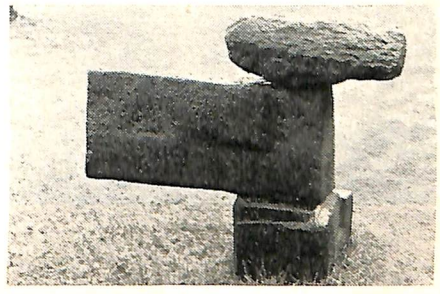

en je gaat weg. Je moet naar Polen, je moet vechten tegen al het kwaad van de wereld.

—Dag, roep je nog tegen de grote Penelope van Bourdelle. Peinzend staart ze je na, ze zal op je wachten.

Ja moet naar de hoogvlakte van Silezië. Het is twee dagreizen. Dan vind je het beeld van Shamaï Haber. Drie granietklompen, duister graniet met glimmend mica erin. Nog pas vier jaar geleden was Haber met dit beeld bezig. Toch is het al duizenden jaren oud. Somber en duister als het is, heeft het alles meegemaakt. Het heeft gezien hoe de christenen voor de leeuwen werden gegooid en het heeft gelachen, want het is een heidens beeld. Het heeft gezien hoe Hannibal over de Alpen trok met zijn olifanten, het heeft gezien hoe Hitler de joden en de zigeuners vermoordde en toen is het doodgegaan.

Je gaat weer terug. Op een heuvel ligt een bronzen figuur van Henry Moore. Man of vrouw is niet belangrijk. Het ligt, maar het leeft en staat op. Het is grenzeloos groot en geweldig. Het is je leider. Het pakt je bij de hand en je gaat mee.

Bij de ingang staat nog het mannetje Jacques van Oswald Wenckebach.

—Heb je het gezien, vraagt hij.

—Ja, mijnheer Jacques, tot ziens, mijnheer Jacques.

Viridiana draait er niet omheen

'Hij provoceert, hij kwetst en hij beledigt,' dat is mannentaal van recensent Bertina, die in het r.-k. lijfblad 'de Volkskrant' de film Viridiana van Bunuel besprak.
C. B. Doolaard schreef in het Haagse Dagblad: 'Bunuel ontzenuwt humanisme' en C. Boost vond het, in de Groene, 'een superdrakerig geval'. Viridiana werd met Spaanse overheidssteun gemaakt en later door diezelfde overheid verboden.
Verleden jaar op het filmfestival in Cannes werd de film bekroond en meteen voor Frankrijk verboden. De film draaide in Den Haag en Amsterdam; de pers was geschokt. Waarom? Omdat Bunuel geen poëet is, omdat Bunuel niet met de camera bepaalde dingen suggereert, maar de feiten laat zien; omdat hij toont hoe de mens ook kan zijn.

Luis Bunuel werd in 1900 in Spanje geboren. Zijn eerste — surrealistische — film, die hij samen met Salvador Dali maakte, heette Un chien Andalou (1929). Dit debuut heeft grote opschudding verwekt, omdat in de openingsscène een oog met een mes doormidden werd gesneden.

Na de Spaanse burgeroorlog vluchtte Bunuel naar Mexico en Amerika waar hij o.a. The Young One maakte (niet te verwarren met The Young Ones van Cliff Richard!). Deze film is nu weer uit het filmarchief gehaald en als Viridiana in roulatie gebracht.
Het is een keihard werkstuk waarin Bunuel geen concessies heeft gedaan, behalve aan het eind, dat nogal zoet afloopt. Het verhaal kent twee onderwerpen: het rassenvraagstuk (denk nu niet: 'weer rassendiscriminatie dat weet ik nou wel'. Bunuel wist het overtuigd en weer nieuw te brengen.) en het gedrag van een man die in afzondering op een natuurreservaateiland met een jong meisje leeft, wier grootvader — haar laatste familielid — juist is overleden. De man ontdekt in haar een vrouw en vergrijpt zich aan haar.
Bunuel mocht na bijna dertig jaar naar zijn geboorteland terugkeren en men liet hem vrij in het maken van een film. Viridiana kwam uit de bus.

Bergmans stijl

Viridiana was een Spaanse heilige uit de 15de eeuw die door de armen waarvoor ze werkte, werd verkracht. In Bunuels film is Viridiana een postulante in een klooster, (ofte wel: een leerling-non) die enkele dagen bij haar oom gaat logeren. De man heeft zijn vrouw in hun eerste huwelijksnacht verloren en nu probeert hij zijn schade in te halen door Viridiana te verleiden. (De sfeer van deze scène doet mij ergens aan Ingmar Bergman denken.)

Het lukt de man niet en de vrouw vlucht, de oom pleegt zelfmoord. Dat Bunuel een hard filmer is, toont hij ook in deze zelfmoordscène. We zien de boom en het touw waaraan de oom zich heeft opgehangen en pal daarop, in het volgende beeld, gebruikt onder de boom een meisje het touw als springtouw.

Viridiana voelt zich aan zijn dood schuldig en keert niet naar het klooster terug. Ze erft samen met een neef het huis. In haar deel geeft ze, als boetedoening, de bedelaars een onderdak. Ze probeert deze scharminkels, die alle verboden ziekten hebben, op te voeden. Op een dag, wanneer zij met de neef van huis is, nemen deze lieden hun kans waar en richten in 'het mooie' gedeelte van de neef een chaos aan door er te 'dineren' (lees: 'vreten') en door er daarna een feestje te bouwen met veel drankjes.

De maaltijd vertoont een overeenkomst met Het laatste avondmaal. Vandaar

dat Bertina schreef dat Bunuel 'provoceert, kwetst en beledigt'.
Als Viridiana thuiskomt, randt een dronken lepralijder haar aan. Na deze bende worden de gasten voor altijd het huis uitgezet en legt de verbitterde Viridiana haar zaak neer en krijgt met de gefrustreerde huishoudster een plaatsje in het leven van de neef.

Het is dus een trieste film; sommige scènes zijn beslist cru te noemen. Hoewel de film het katholicisme (laatste Avondmaalscène; Viridiana, die daarna haar geloof aflegt) en met name de Spaanse misstanden (slechte sociale voorzieningen hardheid ten opzichte van mens en dier) aanvalt, vond ik toch niet dat Bunuel 'het humanisme ontzenuwde', ofschoon er on-humanistische gedragingen in voorkomen. Een humanist is niet blind en weet ook, dat een mens door bepaalde omstandigheden kan ontsporen en zelfs beestachtig kan zijn. Het is geen wonder dat een Bunuel een pessimistisch geluid over Spanje laat horen. Men mist echter wel de vrolijke mentaliteit die de Spanjaarden ook weer kenmerkt. Viridiana is een belangrijk cinematografisch werk, omdat de filmer zijn mening stelt zonder er omheen te draaien. Filmisch bovendien meesterlijk.

TOM WEERHEIJM

Min of meer...

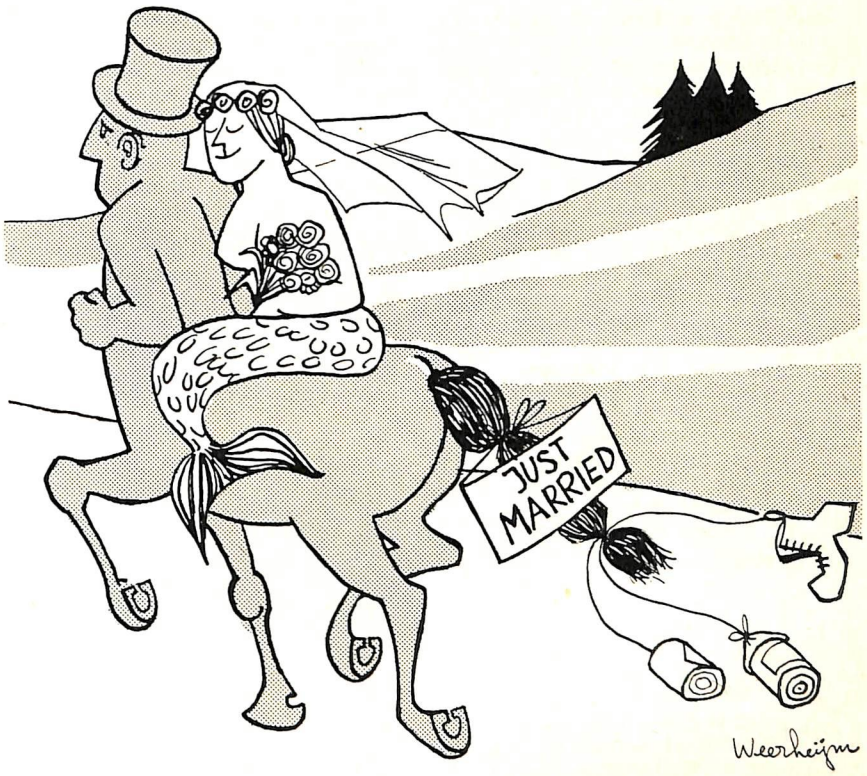

Professer I. Samkalden: Democratie moet geleerd

Rudi Jans heeft gelijk. Er is iets loos met de democratie.

Het gebeuren in het parlement gaat aan de meeste mensen voorbij. Wie er zich in wil verdiepen, begrijpt het niet of meent het wel te begrijpen en voelt zich teleurgesteld. Bij de stemmingen van de beide Kamers der Staten-Generaal en dan meestal in de Tweede Kamer, want op de Eerste Kamer letten niet zo heel veel mensen, herkent men dikwijls niet meer de partij of het kamerlid, waarop men zijn stem heeft uitgebracht. Men constateert, dat er telkens compromissen gesloten worden waar men in het bijzonder van de 'eigen' partij juist een 'principiële' houding had verwacht, terwijl bij onderwerpen waarvan men meende, dat de zakelijke aspecten tot overeenstemming hadden moeten leiden, 'starre' of zuiver politieke oppositie is gevoerd. (In zo'n geval spreekt men nl. nooit van principiële oppositie.)

In de verhouding tussen het kabinet en de Staten-Generaal neemt hij ook allerlei onbevredigende toestanden waar. Rudi Jans schrijft, dat de verantwoording die de regering aan het volk schuldig is, maar een heel betrekkelijke zaak is, en hij heeft alweer gelijk. Want er zijn steeds meer aangelegenheden die een kabinet, samengesteld uit ministers van verschillende politieke richting, alleen maar met geven en nemen tot een oplossing kan brengen. Verantwoordelijkheid voor zo'n oplossing valt meer en meer terug op het hele kabinet en zodra dat in het geding is, kan zelfs een meerderheid in de Kamer haar wil dikwijls niet doorzetten, omdat een deel, soms een belangrijk deel van die meerderheid, de te betalen prijs, het heengaan van het kabinet, niet wil opbrengen.

Onder zulke spanningen ontstaan dan moties die ingediend worden tegen de regering, maar in de hoop dat de regering er niet de kabinetskwestie bij zal stellen. Als dat dan wel gebeurt, dan moet men ondanks zijn zakelijk oordeel over dit onderdeel van het regeringsbeleid terug en de motie kan niet gehandhaafd blijven.

Ook is het waar, dat de politieke voorlichting aan de Nederlandse staatsburgers voor een belangrijk deel gegeven wordt door de politieke partijen, dat de partijprogramma's bij de verkiezingen tal van oplossingen bevatten voor allerlei vraagstukken en dat die programma's wanneer men ze met elkaar gaat vergelijken, elkaar soms angstig nabijkomen.

Wie belangstelling toont voor de politiek, merkt al spoedig, dat hij wel zijn stem kan verheffen maar dat het niet zo eenvoudig is om zijn afwijkende zienswijze ook in een kring van politieke geestverwanten gezag te verschaffen. Al die niet-begrijpers en teleurgestelden wenden zich dan van de politiek af.

Het is dus begrijpelijk, dat men dan naar andere oplossingen gaat zoeken, daar men de beslissing over 's lands zaken niet meer alleen wil overlaten aan de regering en de politici (het onderscheid is onjuist: ook de ministers zijn politici!).

Zo'n oplossing is het referendum, de volksstemming over een belangrijk probleem. Dan lijkt het alsof men onafhankelijk van politieke partijen, onafhankelijk ook van de band tussen het kabinet en kamerfracties, een zakelijk oordeel van de kiesgerechtigden kan ver-

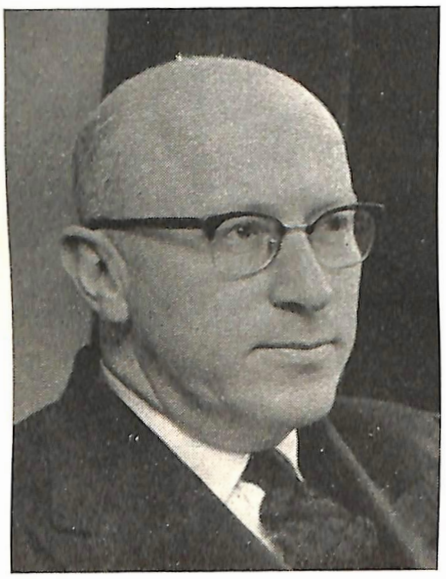

Prof. I. Samkalden

krijgen. Als het mogelijk was dit middel goed te laten werken, dan zou ik er voor zijn. Maar de ervaring leert, dat dat goed werken juist op heel grote — ik geloof onoverkomelijke — moeilijkheden stuit.

De eerste moeilijkheid is: hoe men de aan de kiezers voor te leggen vraag formuleert. Die formulering is voor bijna alle belangrijke kwesties al beslissend. Men moet nl. aannemen, dat het allergrootste deel van de kiezers niet zo in het onderwerp van de keuze is ingewerkt, dat het zich van de vraag zoals deze aan hen wordt voorgelegd, kan losmaken. In Frankrijk kent men op het ogenblik het referendum en het wordt met virtuositeit zo gehanteerd, dat er altijd een grote meerderheid voor de regering uitkomt. Het maakt groot verschil welke vraag men inzake de Algerijnse politiek aan het Franse volk zal voorleggen en om een referendum te winnen komt het er dus op aan om het stellen van de vraag in de hand te hebben. Eerste probleem van het referendum is dus: wie legt de vraag voor?

Tweede probleem is de vraag, wat gebeurt er na de uitslag van het referendum. Moet de wil van de meerderheid worden gevolgd? Ook als de regeringspolitiek daarmee niet strookt; óf moet dan het kabinet aftreden, en in dit laatste geval, waar vindt men de grondslag voor een nieuwe formatie als de meerderheid van de kiezers de zienswijze van een minderheid in de Kamers zou hebben vertolkt. Dan kan men zeggen het kabinet is verplicht nieuwe verkiezingen uit te schrijven, maar omdat het oordeel van de kiezers gegeven werd over een bepaald probleem, is het helemaal niet zeker, dat de nieuwe verkiezingen dezelfde uitslagen zouden hebben als het referendum zou doen vermoeden. Ook voor dit tweede probleem, wat er na de uitslag van het referendum gebeuren moet, is niet eenvoudig een oplossing te vinden. Zou het kabinet van tevoren bekendmaken, dat het bij een bepaalde uitslag van het referendum zou heengaan, dan zou het referendum, ook in de ogen van Rudi Jans, zijn belangrijkste nut, nl. het oordeel over een bepaald probleem, verliezen; men kan niet aannemen, dat de kiezers in grote meerderheid tussen zakelijke en politieke motieven zullen weten te onderscheiden. Ongeacht het onderwerp van het referendum, als het kabinet er zijn bestaan aan verbindt, zullen tal van andere motieven dan die met het onderwerp van het referendum verband houden, het antwoord van de kiezers bepalen. Men ziet het, er zijn tegen het referendum heel veel bezwaren. Eigenlijk moet iemand die het goed functioneren van de parlementaire democratie ter harte gaat, deze oplossing afwijzen.

Wat dan wel? In de eerste plaats moet het iedereen voor ogen blijven staan, dat hij telkens weer tekorten in het functioneren van de parlementaire democratie zal blijven constateren. Dat stelsel is erop gebaseerd om de politieke keuze van ca. 5 miljoen kiezers te laten beslissen over de samenstelling van de volksvertegenwoordiging en daardoor indirect te laten beslissen over de wijze waarop ons land in de eerstkomende periode van vier jaar zal worden geregeerd. Het is volstrekt onmogelijk die keuze zo te organiseren, dat elke kiezer steeds van zijn kamerlid in de Kamer de stem hoort die hij, ware hij in de Kamer geweest, daar zelf zou hebben uitgebracht. Er zijn meer dan 30.000 stemmen voor één kamerlid nodig, en zelfs al was het mogelijk om alle onderwerpen van de komende regeringsperiode vóór de verkiezing aan de kiezers voor te houden, dan nog zou het onmogelijk zijn om een kamerlid te verkiezen dat voor alle 30.000 op alle

worden

voorgelegde vraagstukken het gewenste antwoord gaf.

Het verkiezingsprogram van de politieke partij is daarom een poging om aan te geven in welke richting op de belangrijkste terreinen van staatszorg de tot die partij behorende kandidaten hun houding zullen bepalen, welke voorstellen zij zullen doen en hoe zij op de voorstellen van de regering of van andere politieke groepen zullen reageren. Juist omdat de verkiezingsprogramma's zich ook alweer met zoveel onderwerpen moeten bezighouden, is het onwaarschijnlijk, dat een belangstellend staatsburger in het ene program alléén zaken van zijn gading zal vinden en in alle andere programma's niets dan dingen waarmee hij het helemaal niet eens kan zijn. Zelfs al zouden in hun verkiezingsprogramma's de politieke partijen, meer dan tot dusver het geval placht te zijn, hun 'eigen gezicht vertonen', en minder slagzinnen opnemen die altijd en voor iedereen succes hebben, dan nog zou de kiezer zijn oordeel moeten bepalen door een afweging van dingen waar hij het wel en waar hij het niet mee eens is. En nu gaat het nog alleen maar om de onderwerpen die men tijdens het opstellen van het verkiezingsprogram kon overzien en die men toen belangrijk genoeg achtte om in het program op te nemen.

Het is evenwel onvermijdelijk, dat er reeds ten tijde van het verkiezingsprogram onderwerpen zijn, waarover de politiek zich in het program niet heeft uitgesproken en het is ook onvermijdelijk, dat er in de nieuwe periode van vier jaar na de verkiezingen andere vraagstukken dan waarover het program gaat naar voren komen. Het programma moet dan duidelijk genoeg zijn om de richting aan te geven waarin de tot die partij behorende kamerleden de oplossing zullen zoeken. Het wordt volmondig toegegeven, dat daardoor de kiezer geen zekerheid verkrijgt. Deze nadelen zijn onvermijdelijk.

Onvermijdelijk is ook, dat wanneer — zoals in ons land — geen enkele politieke partij uitzicht heeft om de meerderheid in de volksvertegenwoordiging te verwerven, zowel de vorming van het kabinet als de verhouding tussen kabinet en volksvertegenwoordiging van de samenwerking tussen de verschillende politieke groeperingen afhankelijk is. Wie verlangt naar een twee-partijenstelsel, zoals in Engeland, miskent de politieke structuur van ons volk. Men kan daarover teleurgesteld zijn, men kan naar verandering daarvan streven, maar men heeft met het voorlopige bestaan van een meer-partijen-stelsel rekening te houden.

Wat zijn dan de voordelen van dit systeem, waaraan zoveel schijnbaar onoverwinnelijke nadelen verbonden zijn?

Prof. dr. I. Samkalden, lid van de Tweede Kamer voor de Partij van de Arbeid, heeft op verzoek van de redactie van Ego gereageerd op het artikel van Rudi Jans in ons vorige nummer, waarin betoogd werd dat het functioneren van de democratie te wensen overliet. De reactie van professor Samkalden is op deze pagina's afgedrukt.
Ook prof. mr. P. J. Oud, lid van de Tweede Kamer voor de Volkspartij voor Vrijheid en democratie, is gevraagd commentaar te leveren. Ook van hem is nog een bijdrage te verwachten in de discussie.

Dat is niet eens zo moeilijk te zeggen. De voordelen zijn gelegen in het evenwicht tussen de in de staat werkzame machten, dat door het parlementaire stelsel in grote lijn geschapen wordt.

Alle macht is uit zich zelf gevaarlijk Ieder die macht heeft, neigt tot het toenemend gebruik ervan en de grens tussen toenemend gebruik en misbruik luistert nauw. Behandeling van de openbare zaak in het openbaar, verantwoording van het ministeriële beleid, zodra dat door de Kamer wordt verlangd, lijken zo dikwijls algemene formules die weinig te betekenen hebben, de ware zin ervan dringt pas door als men de bestaande instellingen niet meer zou hebben. Daar kan de generatie die de bezettingstijd heeft meegemaakt, van meepraten. Wij moeten in een wereld waarin de onvrijheid steeds meer dreigt toe te nemen, zuinig zijn met ons oordeel over de instellingen van de vrijheid. Ik schrijf dit vooral aan hen die uit twijfel of onvrede zich van de politiek afkeren. Zou het niet dikwijls komen door een gebrek aan werkelijke zin om zich in de openbare vraagstukken te verdiepen, is het niet dikwijls een gebrek aan strijdlust, een gebrek aan vitaliteit, dat er oorzaak van is, dat men het maar opgeeft om een aanvankelijk vurig beleden standpunt gezag te verschaffen? Is het niet dikwijls een gebrek aan verdraagzaamheid of een tekort aan vermogen om naar de argumenten van anderen te luisteren, die iemand beletten een eenmaal ingenomen standpunt te veranderen?

Democratie moet geleerd worden. Dat is niet alleen zo in het parlement en in de verhouding tussen het kabinet en het parlement, het is ook zo in de politieke partijen en het geldt ook alle kiesgerechtigden die moeten leren hun politiek oordeel te vormen.

Ik weet wel, dat ik met dit alles geen oplossing geef en ik ben begonnen met te zeggen, dat Rudi Jans gelijk heeft. Ik erken de kwalen van de democratie en ik kies de kwalen van de democratie, omdat die toch verbonden zijn aan een regeerstelsel dat minder dan welk ander stelsel tot onvrijheid en verdrukking leidt.

Toen de Britse premier Macmillan als eerste westerse politicus voor de Russische radio een toespraak mocht houden tot het Russische volk, zou men misschien hebben verwacht, dat hij met een grote lofrede op het parlementaire stelsel de ogen van zijn Russische luisteraars zou hebben trachten te openen voor de onvrijheid waarin zij leven, maar hij deed dat niet. Hij zei over het Engelse regeerstelsel sprekende: 'Ach ja, daar is heel veel op aan te merken. Ik heb zelf aan veel verkiezingen deelgenomen en elke keer als ik een verkiezing verloor, dan zei ik, er is toch iets mis met onze democratie, en elke keer als ik een verkiezing won dan dacht ik: het is toch een uitnemend stelsel. Maar toch alles bijeengenomen geloof ik, dat wij dit stelsel niet zouden willen missen, zelfs niet op de momenten dat wij zeggen, dat er iets mis is met de democratie.'

Misschien kan er meer gedaan worden aan de politieke opvoeding van onze staatsburgers; misschien is er meer leven te brengen in de politieke discussies binnen de politieke partijen. Misschien zijn er nog andere methoden denkbaar om de belangstelling voor en het begrip van de politiek in Nederland bij de kiezers te vergroten. Een radio-uitzending uit het parlement is niet altijd bevredigend, maar de directe uitzending van de laatste zitting van de Tweede Kamer over de mammoetwet was, hoe men ook moge denken over de uitslag, indrukwekkend. Een televisie-uitzending uit het Parlement kan moordend zijn, maar de televisie-uitzendingen met commentaren over de verkiezingsuitslagen zijn soms bijzonder geslaagd.

De massamedia zullen het parlement dichter bij het volk moeten brengen. Daar zullen de leden van de volksvertegenwoordiging op ingeschoten moeten raken. Misschien is er nog meer te doen voor de verbetering van ons parlementaire stelsel. Alleen: wie denkt, dat die verbeteringen de nadelen zullen doen verdwijnen, zal bedrogen uitkomen.

Steeds zal het functioneren van de parlementaire democratie bij velen gevoelens van onvrede of onverschilligheid wekken. Dat kan al daarom niet anders omdat onvrede en onverschilligheid de typisch menselijke reacties zijn op hetgeen hij te leren heeft in de oefenschool der verdraagzaamheid en die oefenschool is misschien juist het beste en het meest blijvende dat het parlementaire stelsel allen die daarbij betrokken zijn, te bieden heeft.

I. SAMKALDEN

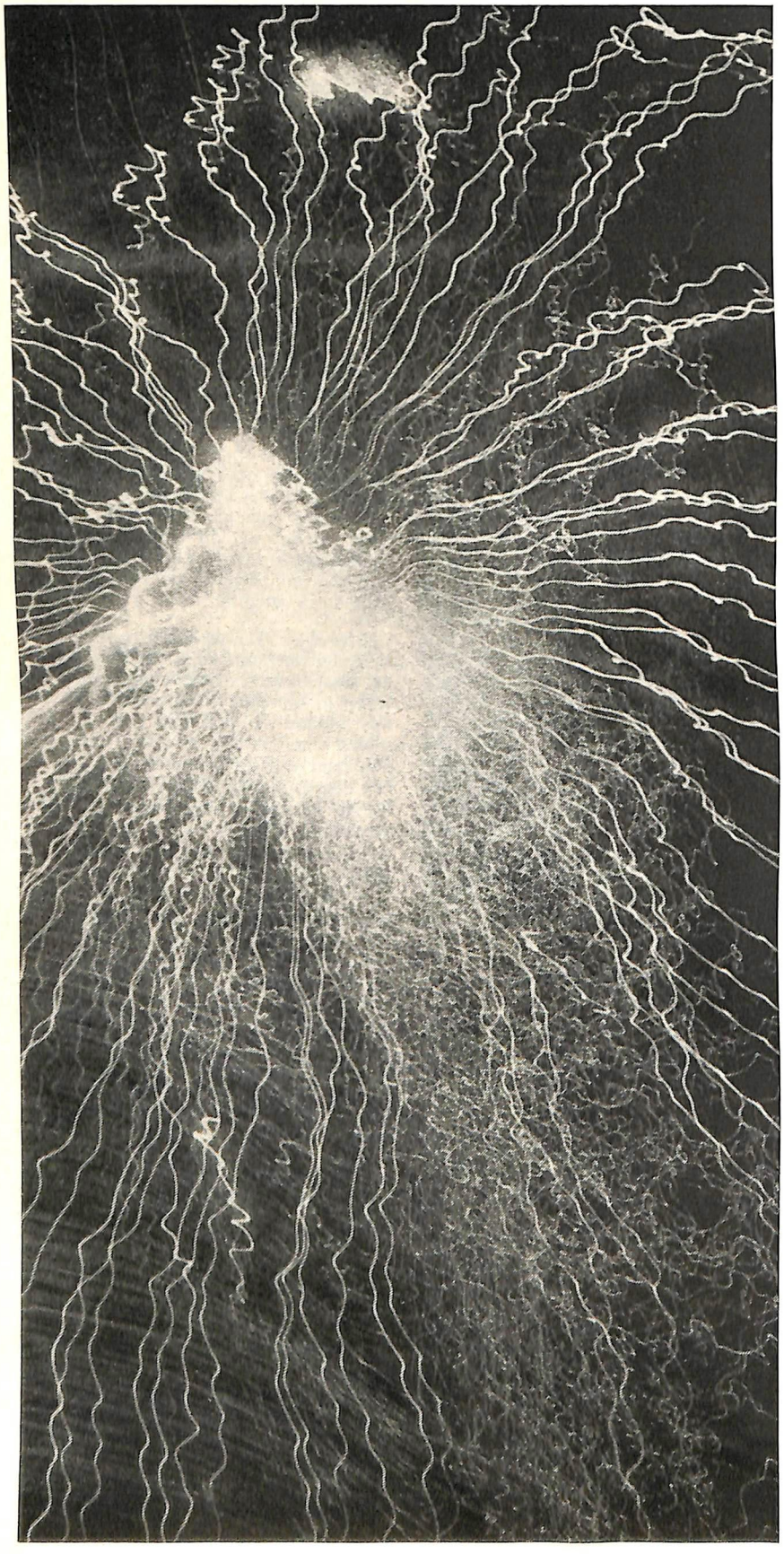

Gedichten van Elizabeth

Foto's Jan G. van Gelderen

WREDE LIEFDE

Ik heb een vlinder
in papier begraven
voorzichtig
vlindervleugels zijn teer
ik zag
de kleuren tussen wit
en schrok
geef mij vlinders
te begraven
geef mij papier
voor hun graf
en ik zal
heel zacht
wreed zijn

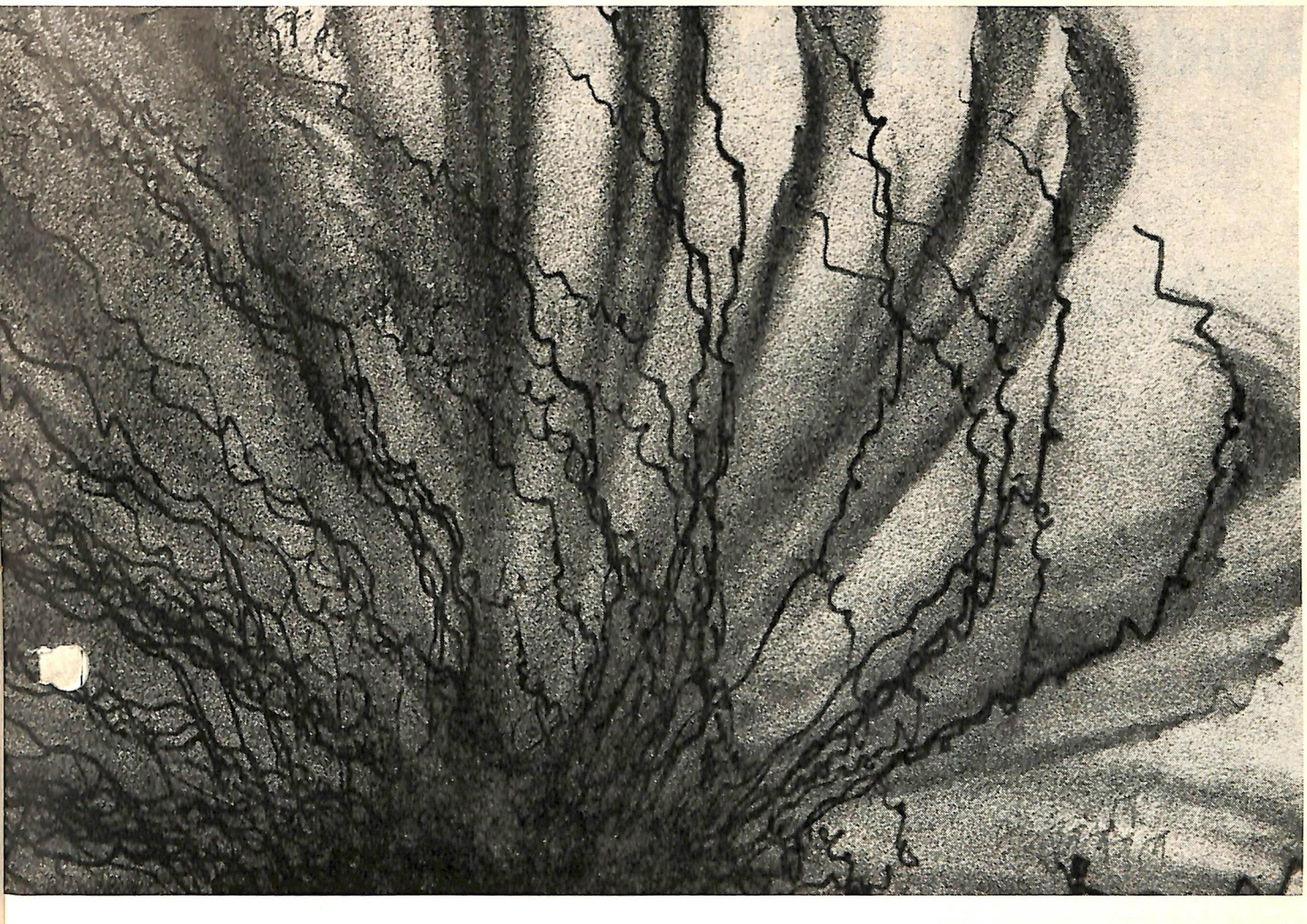

HANDEN

zij zongen een scheppingslied
een liefdeslied
een krijgszang
een wiegelied
zij zingen het langzame lied
van zacht gekleurde meisjes
zij zingen de wilde zang
van fel bewogen mannen
zij zingen een stille melodie
op onbegrepen kinderwoorden
zij zullen met me zijn
wanneer de krijgszang
ontaardt
in daden
handen
hun lied was een scheppingszang

VRIJHEID!

Mijn hart zingt een lied
voor vrijheidsbloemen
in een vaas met bloed
je ogen versieren
de vaas
de vogels vragen een zon
jij niets
een hand lag
om mijn hals
mijn leven zit niet opgesloten
in het kleurloos doosje
dat jij bij je droeg
het is uit je hand
gevallen
ik vloog de ruimte in

Zweefvliegerij - een eigen wereldje

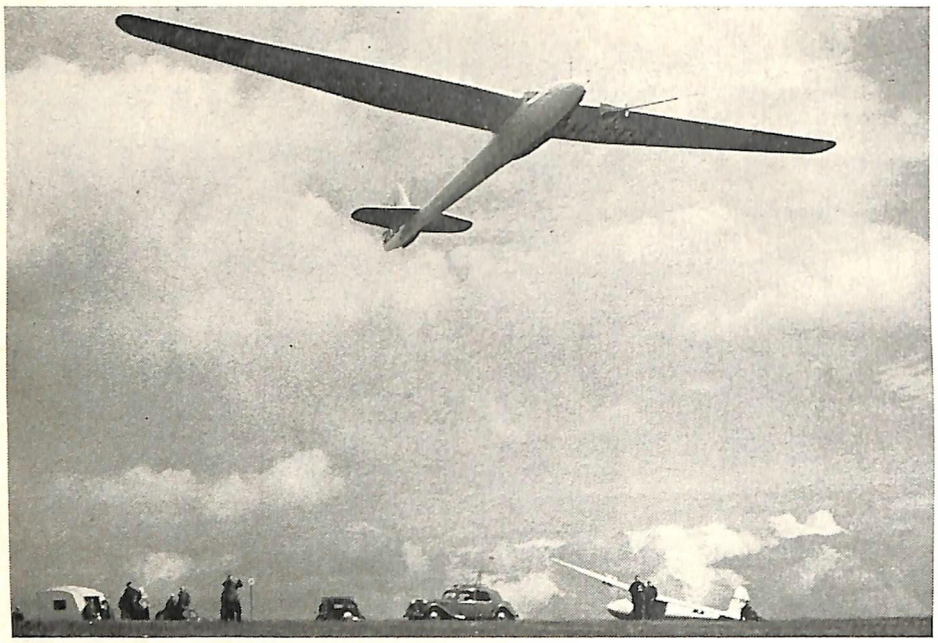

Toevallig keek ik omhoog. Er was niets te horen in de lucht, maar plotseling zag ik hoog boven de Luxemburgse hellingen een zweefvliegtuig zijn spiraal naar de hemel trekken. De warmte zinderde boven de bossen en weilanden.
Ergens in die warme lucht had de vlieger de thermiekbel gevonden waarin hij als een kurketrekker omhoog kon gaan. Zo hoog mogelijk liet hij zich opstuwen om dan van de top van de thermiekbel in een glijvlucht tientallen kilometers verder te gaan, zoekend naar nieuwe thermiek.

De zon stond scherp in de hemel. Het zweefkistje werd een nauwelijks te onderscheiden zwarte stip tegen het blauw van de lucht. Het prikte in de ogen, wanneer je de spiraal probeerde te volgen. Ook al had het vliegtuigje veel lager gezeten, dan nog zouden de registratietekens niet te lezen zijn geweest.
Wat was het? Een Luxemburger, die boven eigen land wilde spelen met thermiek en wind? Een Duitser, misschien een Nederlander, die voor een diamant op zijn brevet bezig was met een afstandsvlucht? Opgestegen misschien van Terlet, het Nederlandse zweefvliegcentrum bij Arnhem, na afscheid genomen te hebben met de droge mededeling: 'Ik ga proberen Chartres te halen'?

In het voorjaar begint het zweefvliegseizoen. Iedere dag kijken de vliegers naar het weer, naar de bewolking. Zit er vandaag een vlucht in? Of wordt het op zijn hoogst een start, een paar minuten vliegen en weer op het uitgangspunt terugkeren?
Het is een sport waar weinig over wordt geschreven. Propaganda wordt er nauwelijks gemaakt. In luchtvaartbladen hoogstens. Niettemin telde de afdeling zweefvliegen van de Koninklijke Nederlandse Vereniging voor Luchtvaart op 31 december 1961 2321 leden. Niettemin werden er in 1961 niet minder dan 77.918 starts gemaakt en werd er in totaal 10.757 uur gevlogen.
Wie eenmaal in een zweefvliegtuig heeft gevlogen (hetzij op een scholierencursus, hetzij als passagier) is onmiddellijk verknocht aan deze sport en daarom misschien blijft die afdeling zweefvliegen van de KNVvL met haar 23 burgerclubs en haar tien luchtmachtclubs zo'n levensvatbare zaak.
Hoe is die onmiddellijke liefde na de eerste kennismaking te verklaren? Is het misschien dat direct al overrompelende begin van een lierstart? De kabel aan de haak van het vliegtuig, die door de lier wordt ingepalmd en zo de zweefkist omhoogtrekt? Het toestel staat in die start vrijwel op zijn staart en de vlieger in de cockpit kijkt recht de hemel in.
Dan de klik van de ontkoppeling: de kabel valt, geremd door een parachute, naar beneden, het toestel is vrij in de lucht, wordt horizontaal getrokken, en dan begint het fascinerende spel met de wind, de speurtocht naar thermiek. De wind zoeft langs de kap van de cockpit als om de stilte te accentueren. Want dat is het mooiste van de zweefvliegerij: door de lucht te vliegen zonder het geluid van een motor. Los van de aarde over heidevelden, weilanden, bossen en dorpjes te zweven en door die stilte het gevoel te krijgen een eigen wereldje te hebben zonder geraas, zonder gejacht.

Een eigen wereldje. Dat is ook de Nederlandse zweefvliegerij. De vliegers zijn vrienden van elkaar — de vliegers, de helpers van de ophaalploegen, de instructeurs. Ze kunnen gelukkig zijn zonder dat hun prestaties met schreeuwende Tour de France- of eredivisiekoppen in de kranten komen.
Ze zijn geen gesloten gemeenschap die vreemden niet zou dulden. Wie met hen de liefde voor de zweefvliegerij wil delen, is welkom. Maar ze lijken wel de publiciteit te schuwen en de daarbij horende goedkope populariteit. Het lijkt volkomen in strijd zijn met de rust en de stilte, die hoog in een zomerse lucht de grote rijkdom van de zweefvlieger is.
Henk van der Grift, Sjoukje Dijkstra, Anton Geesink — hun wereldtitels waren voorpaginanieuws. Maar wie kent een Hans Groeneveld, die op die donderdagmorgen van de 31ste mei op Terlet zei: 'Ik ga naar Brunswijk,' zich omhoog liet trekken en kundig van wind en thermiek gebruik makend om kwart over vier inderdaad 300 kilometer verder in Brunswijk landde? Wie kent een Jos Krols (een even harde doorzetter als een Henk van der Grift), die vorig jaar december de golfstijgwind bij het Franse Issoire opzocht en daar naar 8000 meter steeg?
En met het noemen van Jos Krols zijn we al dicht genaderd tot de brede top van de Nederlandse zweefvliegerij. Bij een Arie Breunissen, die vorig jaar na-

Eddy van Bree, . . . naar de top

tionaal kampioen werd. Bij de Nijmegenaar John van Melzen, bij de katholieke geestelijke rector Bernsen (die op 30 mei van Terlet startte in de richting Augsburg, onderweg bedacht, dat het noordelijker wel eens beter kon zijn met de thermiek en toen rustig koers veranderde en ten slotte in Brunswijk terechtkwam); bij een Ordelman, die de laatste twee jaar het Nederlandse prestatievliegtuig de Sagitta vliegt.
Ten slotte komen we dan bij de allerhoogste top: de luchtmachtvlieger Eddy van Bree. Twee jaar geleden was hij onze reserve bij de wereldkampioenschappen in Keulen. In de tweede helft van de titelstrijd moest hij plotseling de taak overnemen van Frits Seyffert, die [illegible]verd. Met grote achterstand begon [illegible] van Bree. Het ontmoedigde hem niet. Hij bleek een grote belofte te zijn.

Die belofte heeft hij daarna ingelost. Hij maakte hoogtevluchten, maakte vorig jaar een prachtige doelvlucht van Terlet naar Deauville (502 kilometer) en werd dit jaar nationaal kampioen. En hoe!
Op diezelfde 30ste mei waarop rector Bernsen halverwege Augsburg van gedachten veranderde, had Eddy van Bree minutieus de kaart van Europa bestudeerd. Het was een wedstrijddag in de nationale kampioenschappen. De opdracht: een vrije afstandsvlucht, die wel in oostelijke richting moest gaan. De uiterste grens is dan het IJzeren Gordijn. Op de kaart vond Eddy van Bree een vooruitstekende punt in het IJzeren Gordijn: het vliegveldje Himbergen in een inhammetje van de grens tussen Oost en West. Oostelijker kon het niet. Hij bracht er zijn zweefvliegtuig zonder om[illegible]gen naar toe en werd winnaar v[illegible]iet dagklassement met een afst[illegible] van 342 kilometer.
Twee dagen later overtrof hij die prestatie overtuigend. Op de laatste wedstrijddag in ideaal vliegweer kwam hij tot bij Le Mans, niet minder dan 625 kilometer van Terlet.
Dat zijn prestaties van internationaal niveau, die hoop geven voor februari 1963. Dan moet in Argentinië om de wereldtitel worden gevlogen. Nederland met zijn op het ogenblik brede top van zweefvliegers kan zijn naam daar met ere laten klinken.
Het zal vermoedelijk in alle stilte gebeuren, omdat de Nederlandse zweefvliegers mensen zijn die genoeg hebben aan alleen maar de vreugde van het zweven. Ze vragen niet om foto's op de voorpagina. Ze vragen alleen om meer van die dagen als die waarop ik toevallig omhoogkeek en hoog boven de hellingen van Luxemburg dat zweefkistje omhoog zag spiralen. Het is een van de weinige zomersporten waarin het plezier en de vreugde meer waard zijn dan de eer van de overwinning.

Leve de vrijheid...!

O ja, het lijkt me zalig om op kamers te wonen. Zo vrij, he ...
Je mag weliswaar niet koken, niet stoken, niet douchen op zondag, geen 'mannenbezoek' ontvangen na middernacht en — soms — de w.c. niet gebruiken na elf uur, als deze toevallig naast de kamer van je hospita is ... maar verder ben je zo heerlijk onafhankelijk! (Ook al staat diezelfde hospita om half negen voor je neus met koffie en zit ze er om elf uur nog!)

En je hebt zoveel tijd over: geen overbodige onzin zoals kamers doen, bed opmaken, afstoffen, koken en dergelijke bezigheden, waaraan (uiteraard beklagenswaardige) 'gevestigde' huisvrouwen hun tijd opofferen.

Sinaasappelkistjes hoeven gelukkig niet gepoetst, en een gebeitste vloer niet gezogen te worden. Twee vorken, een mes en een cola-glas spoel je zó om. Boeken en bureau horen stoffig te zijn (luister goed aerofielen) en als 't stinkt zet je een raam open.

Dit is in 't kort de commentaar van meisjes die 'op kamers' willen. Je vindt ze overal, typisten, verkoopsters, telefonisten en eerstejaarsstudenten. Degenen die het meestal minder 'éeeenig' vinden zijn de moeders, die weten dat Marian altijd vergeet te ontbijten en Jeannet nooit op tijd naar bed gaat, hoewel ze daar helemaal niet tegen kan, en die wanhopig worden bij 't vooruitzicht dat hun (on)misbaarheid nu eindelijk bewezen zal worden. Ze geloven het eenvoudig niet! Als je thuiskomt, speuren ze naar alle mogelijke blijken van verwaarlozing, ziekteverschijnselen etc. en bestellen liters slagroom om "t kind' wat bij te voeden. Ze slaan je argwanend gade en roepen vol voldoening als je bij het tafeldekken de messen of bij 't koken het zout vergeten hebt: '... hoe ze dat op haar kamer doet ...? 't is me een raadsel dat jij daar niet alles vergeet ...'

Met deze en soortgelijke uitbarstingen luchten bezorgde ouders hun hart. Maar één ding weten ze niet en — helaas — zullen ze ook nooit weten, laat staan geloven, nl. dat zij zelf de oorzaak zijn van hun eigen wanbegrip! Dat zij hun volwassen dochters, zodra die de moederlijke vleugels naderen, onmiddellijk reduceren tot onhandige, hulpbehoevende en afhankelijke imbecielen, die tot geen zelfstandige handeling meer in staat zijn!
De oorzaak van deze metamorfose?

Wie wel eens goed gelet heeft op een huisvrouw in haar eigen huis kan weten wat absolute heerschappij betekent. De theepot 'hoort' in het rechtse kastje, door sla moeten uitjes, eerst moeten de bedden 'gedaan' en dan mag pas de was ingepakt worden (??), enz.
Zelden zie je een systeem, zo aanvechtbaar en willekeurig, en toch met zoveel toewijding door een heel gezin in stand gehouden! Natuurlijk kan het anders, kan een afwas blijven staan tot de volgende morgen en kan je (als je kamers genoeg hebt tenminste) de bedden laten liggen tot na de thee. Maar waag het niet thuis zo iets te proberen! Je moeder kijkt je al vernietigend aan, wanneer je alleen maar suiker door de sla wilt doen in plaats van azijn, en daar heb je 't weer: '... hoe jij op die kamer van jouw in leven blijft ...!' Vaarwel initiatief en zelfstandig denken; en je doet (en vergeet) weer alles precies zoals je het thuis al 20 jaar hebt gedaan.
Tot maandagochtend in de trein, dan word je, langzamerhand, weer jezelf; een mondig wezen met een eigen wil. Je doet je boodschappen, gaat op tijd naar je werk of college, vergeet geen (althans weinig) afspraken en gedraagt je als een aanvaardbaar lid van de maatschappij!

Over jongens op kamers wil ik hier niets zeggen. Ieder die weleens op zgn. gezellig-rommelige studentenkamers geprobeerd heeft koffie te maken weet genoeg ..., maar ik durf vaststellen dat elk meisje automatisch jaren ouder wordt, zodra de 'veilige' ouderlijke huisdeur achter haar dichtvalt!

KITTY V. D. HAGE-RENS

(à f 55,- per maand)

Rond het humanistisch wereldbeeld

?

Door mijn belangstelling voor het humanisme ben ik ertoe gekomen humanistische geschriften te lezen, w.o. ook 'De dag ligt nog voor ons', een schets van een humanistisch wereldbeeld, door dr. J. P. van Praag.
De humanist nu, aldus dr. Van Praag, 'probeert zich met zijn menselijk vermogen zo goed en zo kwaad als het gaat, een beeld te vormen van de wording van de wereld.'
Om tot dat beeld te komen, wordt de hulp van de wetenschap ingeroepen, die ons de volgende gegevens verstrekt:

a. vele feiten over de dode stof;

b. 'stof is samengebalde energie.'

Dit laatste punt neemt dr. Van Praag als grondslag van zijn modern wereldbeeld.

c. evolutieleer van Darwin.

Volgens dr. Van Praag heeft ons weten ons een bepaalde richting opgestuwd waar geen weg meer terug is: 'onze aanleg drijft ons voort naar een situatie waarin ons kunnen beantwoordt aan ons weten.'
'Daartoe moeten we ons levensverhoudingen scheppen die overeenstemmen met onze mogelijkheden.' In het begin van zijn artikel schrijft hij echter over de 'grenzen van onze kennis' en een 'niet-kunnen-weten' van bepaalde dingen, b.v. het leven. Daaruit moet volgen dat ons kunnen, onze mogelijkheden als mens, ook begrensd zijn.
Hoe kan hij dan in het eind van zijn artikel spreken van een toekomstig 'duizendjarig rijk, goddelijk of wereldlijk, waarin gelukzaligheid voor allen heersen zal'? Wij zaten immers opgesloten in onze eigen beperktheid.
Wanneer we punt b. als grondslag van een wereldbeeld nemen, moeten we de eis mogen stellen, dat van daaruit dat wereldbeeld begrepen kan worden. Het belangrijkste van het beeld van de wording van de wereld is toch wel het leven en de mens, die dat beeld zelf opbouwt en het daardoor een menselijk stempel geeft.

Geen moderne theorie noch Darwin is in staat gebleken tot nu toe het leven en het verschijnsel mens uit de in punt b genoemde formule te persen.

Dat het leven voortkomt uit de dode stof is per slot van rekening nog nooit bewezen, ondanks alle pogingen met virussen en eiwitten. Het leven is niet te begrijpen uit deze formule, laat staan de mens. Want ook de evolutie volgens Darwin is hoogst twijfelachtig; men leze A. Portmann 'Het beeld van de mens' en Teilhard de Chardin 'Het verschijnsel mens'. Zonder kennis van het leven en zijn oorsprong wordt het begrijpen van de wording der wereld wel onmogelijk gemaakt.

Wanneer het humanisme uitgaat van de mens en het humanistisch wereldbeeld van de stof als samengebalde energie, is dit niet logisch, omdat de levende geestelijke mens niet kan worden begrepen vanuit de dode stof als energie en andersom ook niet, immers het verschijnsel 'leven' wordt nooit stof en is geen stof. Met dit uitgangspunt van dr. Van Praag wordt de levende geestelijke mens in wezen van het wereldbeeld uitgesloten. En ik vraag me af of dit wel gerechtvaardigd is.
Hoe moet een mens leven met een dergelijk wereldbeeld?

H. KNIJPENGA,
Stafbatt. LuA geb. V (p) Nunspeet

:

Graag wil ik antwoorden op de vragen en opmerkingen van H. Knijpenga. Daarbij kan ik misschien een paar misverstanden die bij hem gerezen zijn, wegnemen. Niet in de vorm van schoolmeesterij maar als poging tot wederzijds gesprek. Dat is nodig en nuttig, want het is heel moeilijk elkaar te begrijpen als de grondslagen van ons wereldbeeld aan de orde zijn. Dat komt omdat we allemaal geneigd zijn onze eigen opvattingen te leggen in de woorden van een ander. Daardoor is misverstand maar al te gauw mogelijk.

Maar nu ter zake: H. Knijpenga vraagt zich af hoe ik kan spreken van beperkte menselijke mogelijkheden (inderdaad) en tegelijk van een toekomstig duizendjarig rijk, waarin gelukzaligheid voor allen heersen zal. Dat is toch niet te rijmen, vraagt hij zich af. En terecht, want het is niet te rijmen. Maar hij heeft vluchtig gelezen, denk ik, want als hij dit gedeelte van mijn brochure (blz. 24) nog eens overleest, zal hij zien, dat ik de gedachte van toekomstige volmaaktheid daar wel noem . . . maar dan ook afwijs! Utopieën zijn gevaarlijk, omdat ze de mens verleiden zijn taak in het heden te verwaarlozen voor schimmige dromen.

De mens is dus beperkt en zal dat altijd wel blijven. Maar dat betekent niet, dat hij volslagen hulpeloos is. Hij kan het Zijn en het Leven niet verklaren en hij heeft het niet in zijn zak. Daarom zal de mens, zoals ik in de brochure schreef, de zin van het bestaan moeten afleiden uit de wet van het leven die in ons zelf ligt.

Daarbij kan inzicht in de werkelijkheid hem van nut zijn. En in elk geval heeft hij behoefte aan een wereldbeeld, dat met het huidige kennen in overeenstemming is. Daarover zei ik in mijn brochure o.a. dat de moderne wetenschap ons leert dat stof samengebalde energie is. Ik probeer niet de mens in deze formule te passen, maar ik stel vast dat alles, ook de mens, volgens het huidige onderzoek als energie moet worden begrepen. Voorts zegt die zelfde wetenschap, b.v. bij monde van de Jezuïet Teilhard de Chardin, dat het leven uit de dode stof is ontsprongen. Dat is nooit bewezen, maar het laat zich niet goed anders denken.

Maar nu zeg ik niet, zoals H. Knijpenga denkt dat ik zeg, dat de levende mens kan worden begrepen vanuit de stof (energie). In de zin waarin hij dat bedoelt, kan men eigenlijk niets begrijpen; ook niet b.v. dat een steen valt als hij losgelaten wordt. Dat komt van de zwaartekracht, maar wat die zwaartekracht 'eigenlijk' is, laat zich niet geheel doorzien.

Wij kunnen slechts vaststellen dat de wereld is zoals hij is. Dat is de beperktheid van onze kennis. Maar daarom is die kennis niet nutteloos. En zij sluit de levende mens niet uit, maar in. Hij is deel van de wereld en aangelegd op de wereld, waarin hij een eigen wijze van bestaan verwerkelijkt. Hoe doet hij dat? Door de beslissingen die hij neemt en die hem in staat stellen zijn leven samen met anderen te ontplooien.

Daarover handelt nu juist de brochure 'De dag ligt nog voor ons'. Daarin wordt nu juist besproken hoe een mens leven moet (kan) met een dergelijk wereldbeeld. Wie het interesseert, moet het nog maar eens overlezen.

J. P. VAN PRAAG

...als een handschoen..., de polis die precies in overeenstemming is met uw behoeften en omstandigheden, sluit U het voordeligst bij uw eigen bank. Haar soliditeit is spreekwoordelijk. Laat U voorlichten door

de Centrale

Arbeiders-Verzekeringsbank

Den Haag, Rijnstraat 28

Uitgaven van
het Humanistisch Verbond

REKENSCHAP

Driemaandelijks tijdschrift voor wetenschap en cultuur

Abonnementsprijs voor donateurs en contribuanten van de Stichting Socrates en voor studenten *f* 6,— per jaar
voor anderen *f* 7,50 per jaar
Giro 582293 t.n.v. Hum. Stichting Socrates

Voor abonnementen op bovenstaande periodiek en voor het aanvragen van gratis proefnummers, wende men zich tot:

CENTRAAL BUREAU
HUMANISTISCH VERBOND
Oude Gracht 152, Utrecht

Ook voor inlichtingen over het Humanistisch Verbond

Voor modern drukwerk

Drukkerij J. C. de Nijs

Rustenburgerstraat 250, telefoon 791667,
Amsterdam-Z.

Oranjeboom

BIER WAARBIJ EEN MAN ZICH THUIS VOELT!

D

VRIJ NEDERLAND

Durf Vrij Nederland te lezen

Een levendig weekblad, waarvan wij vinden dat juist jonge mensen het wél moeten lezen.

Als u het daarmee eens bent, geeft u dan op voor een abonnement (speciaal tarief voor militairen: f3,- per kwartaal of f6,- per halfjaar).

Ons adres: VRIJ NEDERLAND, Raamgracht 4, Amsterdam. Ons gironummer: 13 51 76

Na vijftig jaar is de Bruynzeel-groep van vandaag nog in voortdurende ontwikkeling. Dagelijks worden duizenden Bruinzeel voorgefabriceerde elementen op de bouw toegepast. Dagelijks groeit de vraag naar meer. Nieuwe produkten worden aan de bestaande reeks toegevoegd om de bouwwereld en toekomstige bewoners te dienen door verhoging van het bouwtempo en verlaging van de kosten. Technici en laboratoria vorsen voortdurend naar nieuwe mogelijkheden.
In dienst van Bruynzeel; ten dienste van honderdduizenden gezinnen die nieuwe woningen zullen betrekken. Het Bruynzeel-kwaliteitsprincipe en de ver doorgevoerde Bruynzeel-service garanderen zekerheid.
Zolang er gebouwd zal worden, is een goede toekomst bij Bruynzeel verzekerd.

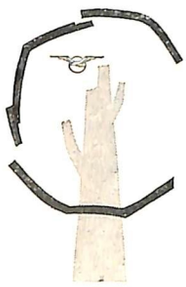

BRUYNZEEL FABRIEKEN

Afdeling
Personeelszaken
Zaandam

ABC

Het eerste Nederlandse pocketboek

f1,50

IN MEI VERSCHEEN EEN DOZIJN NIEUWE TITELS

Erich Kuby: De laatste verschrikkingen
Anthony van Kampen: Scheepsverklaring
Ivan T. Ross: Requiem voor een schoolmeisje
Dr. Jaap Meijer: Lieve ouders
Rutherford Montgomery: Sex is niet alles
Harry Mulisch: Het mirakel
Dolores Hitchens: Schandaal in de schaduw
Peter Jaspers: Reukwater
R. Blijstra: Het planetarium van Otze Otzinga
Erich Kuby: Het meisje Rosemarie
Piet Bakker: Achter de mast
Eddy Gilmore: Troika

In de ABC-serie vindt u humor, detectives, romans, science-fiction, gedichten en reisverhalen.

ABC-pockets in alle kiosken en boekhandels

ARBEIDERSPERS